УДК 371.35.7:616.24 -002.5:378(477.84)

Л.А. Грищук, І.Т. П'ятночка, М.М. Савула,
Н.С. Кравченко, С.І. Корнага
ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»

Методичне забезпечення вивчення фтизіатрії в умовах запровадження кредитно-модульної системи

У статті висвітлено наслідки реалізації новітніх методик організації навчального процесу в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського, зокрема на курсі фтизіатрії. За результатами вивчення передового міжнародного досвіду в навчальний процес упроваджено низку нових методик: методику «Єдиного дня» навчання; Z-систему освіти; матрикули практичних навичок; семестровий тестовий контроль; програму дистанційного контролю знань студентів Moodle.

Ключові слова

Фтизіатрія, нові методики організації навчального процесу.

Інтеграція України в Європейський Союз неможлива без реформування та адаптації до світових стандартів багатьох аспектів діяльності, зокрема й вищої освіти. Впровадження в систему медичної освіти основних ідей, сформульованих Болонською декларацією, передбачає підвищення якості освіти, конкурентоспроможності та мобільності наших випускників.

У 2006 році Вчена рада університету внаслідок аналізу та обговорень прийняла концепцію розвитку Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського (інтеграція у світовий медичний освітній простір). Програма поклала початок впровадженню новітніх технологій навчання, змінам у загальній структурі університету. Вона стала основою організації навчального процесу в університеті, зокрема й на кафедрі фтизіатрії [1, 2].

Методика «Єдиного дня» — під час перебування на кафедрі протягом 6—7 год студенти мають змогу виконати значний обсяг практичної роботи, ґрунтовніше опанувати практичні навички, приділити більше часу самостійній курації хворих [4]. Згадана методика дала змогу ефективно впровадити також циклову систему навчання, створити на низці кафедр тематичні навчальні кімнати, оснастити їх сучасним обладнанням, повноцінніше забезпечити заняття тематичними хворими, ефективно використати матеріально-технічну базу кафедр, особливо у клініках. За такої системи організації навчального процесу у викладача є реальна нагода детально обговорити зі студентами найважливіші питання теми у формі вільної дискусії, в яку активно включаються всі присутні на занятті студенти. За відповідної мотивації і досконалого матеріально-технічного забезпечення навіть недостатньо підготовлений на початок заняття студент після його завершення володіє належним обсягом базової інформації з даної теми. Студентам стало цікаво навчатися, і тому останнім часом значно зменшилися пропуски занять без поважних причин [5].

Не менш важливим етапом підготовки студентів є освоєння практичних навичок, які випускники використовуватимуть у повсякденній діяльності. Зазначені практичні навички внесено у розроблені лінії практичних навичок, які розподілені по курсах, складені відповідно до галузевих стандартів освіти (освітньо-кваліфікаційна харак-

© Л.А. Грищук, І.Т. П'ятночка, М.М. Савула, Н.С. Кравченко, С.І. Корнага, 2012

теристика) і є обов'язковими для опанування студентом протягом навчального року. Кожен студент зобов'язаний засвоїти практичні навички. В університеті створено всі умови для засвоєння і складання заліків з практичних навичок як під час практичного заняття, так і в позааудиторний час. Відмітку про засвоєння студентом практичної навички робить викладач, засвідчуючи дату та достовірність своїм підписом. Викладач, який поставив відмітку про складання практичної навички, персонально відповідає перед деканатом за відповідні уміння студента [6].

З метою об'єктивності оцінювання знань студентів та запобігання хабарництву під час складання іспитів в університеті запроваджено єдиний комплексний тестовий іспит. На нього виносять тестові завдання з усіх модулів усіх дисциплін, які вивчали студенти протягом осіннього або весняного семестру. Приймає іспит загальноуніверситетський центр незалежного тестування, завданням якого є створення банку тестових завдань з усіх дисциплін, відповідно до модулів, розроблення комп'ютерних програм автоматичного формування тестових питань та комп'ютерної перевірки. Студенти складають тестовий іспит, зазначаючи відповіді на спеціальних бланках, і сканер у присутності студентів перевіряє, розшифровує відповіді та виставляє оцінку [7].

Навчання на засадах кредитно-модульної системи на курсі фтизіатрії впроваджено з 2008—2009 навчального року. Згідно з новою програмою вивчають фтизіатрію в VII—VIII семестрах 4-го року навчання. Успішне вивчення фтизіатрії як навчальної дисципліни ґрунтується на знаннях анатомії, фізіології, мікробіології, імунології, патофізіології, рентгенології, фармакології, пропедевтики внутрішньої медицини та ін. [3, 8].

Програма дисципліни «Фтизіатрія» складається з одного модуля, що містить 6 змістових модулів, а саме: 1) загальні питання фтизіатрії; 2) методика обстеження хворого на туберкульоз; 3) лікування та профілактика туберкульозу; 4) первинні форми туберкульозу та ускладнення їх; 5) вторинні форми туберкульозу (легеневого і позалегеневого). Ускладнення вторинних форм туберкульозу; 6) туберкульоз легень у поєднанні з іншими захворюваннями і станами. Організація медичної допомоги хворим на туберкульоз.

Видами навчальної діяльності студентів згідно з навчальним планом є такі: а) лекції (10 год); б) практичні заняття (40 год); в) самостійна робота студентів (40 год), в організації якої значну роль відводять консультаціям викладачів. Тематичні плани лекцій, практичних занять, самостійної роботи студентів забезпечують реалізацію в навчальному процесі всіх тем, які входять до складу змістовних модулів. Поточну навчальну діяльність студентів контролюють на практичних заняттях, підсумковий модульний контроль здійснюють після завершення вивчення модуля [9].

На кафедрі фтизіатрії Тернопільського державного медичного університету заняття проводять за методикою «Єдиного дня». Практичне заняття включає: 1) практичну частину (4 академічні години, о 9.00—12.00, після чого перерва 30 хв); 2) семінарське обговорення теми (2 академічні години, о 12.30—14.00); 3) тестовий контроль (1 академічна година, о 14.10—15.00). Практичні заняття за методикою організації їх студенти проводять біля ліжка хворого. Клінічна база Тернопільського обласного комунального протитуберкульозного диспансеру дає змогу кожному студентові проводити курацію хворого за темою, брати участь у проведенні діагностичних і лікувальних маніпуляцій. Результати обстеження хворих студенти оформляють у вигляді протоколу, описують протокол рентгенологічного обстеження та архівні рентгенограми. Викладач контролює практичну роботу, допомагає і роз'яснює в складних ситуаціях. Під час семінарського заняття в навчальній кімнаті обговорюють вузлові питання теми, аналізують результати обстеження хворих.

Контроль знань студентів можливий у двох варіантах. На заняттях письмово студенти відповідають на блок запитань: відповіді на тести множинного вибору, теоретичне питання за темою, розв'язування ситуаційної задачі, опис архівної рентгенограми. В університеті запроваджено систему дистанційного контролю знань Moodle (рис. 1), що дає змогу студентові пройти тестовий контроль за темою напередодні заняття. Банк тестових завдань одного заняття передбачає понад 250 тестів (рис. 2), ситуаційних задач і малюнків, які постійно оновлюють і доповнюють. Якщо студент згоден із оцінкою, то наступного дня його звільняють від занять від 14-ї години.

Для ефективної організації роботи на засадах кредитно-модульної системи організації навчального процесу студентів важливо мати методичне забезпечення підручниками, методичними вказівками, відеофільмами. Працівники кафедри видали три підручники і чотири посібники для студентів вищих медичних закладів III—IV рівня акредитації, електронний підручник, а також підручник і навчальний посібник англійською мовою. У них враховано всі найновіші положення

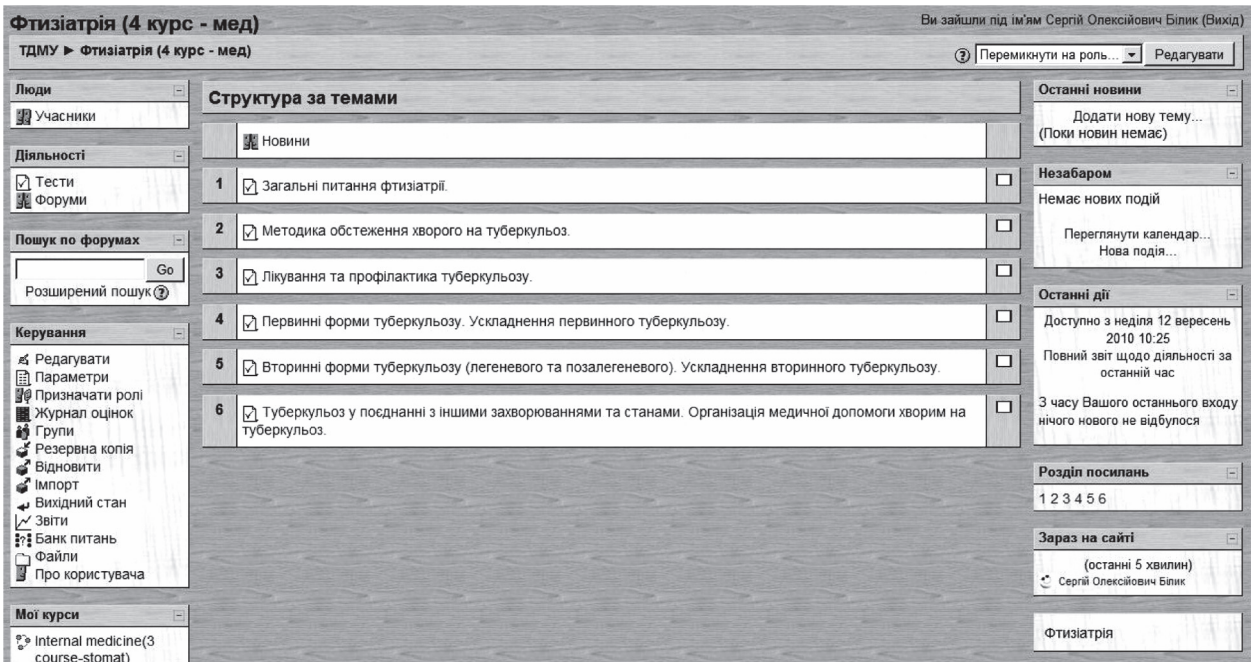

Рис. 1. **Теми занять, які виносять на тестовий контроль**

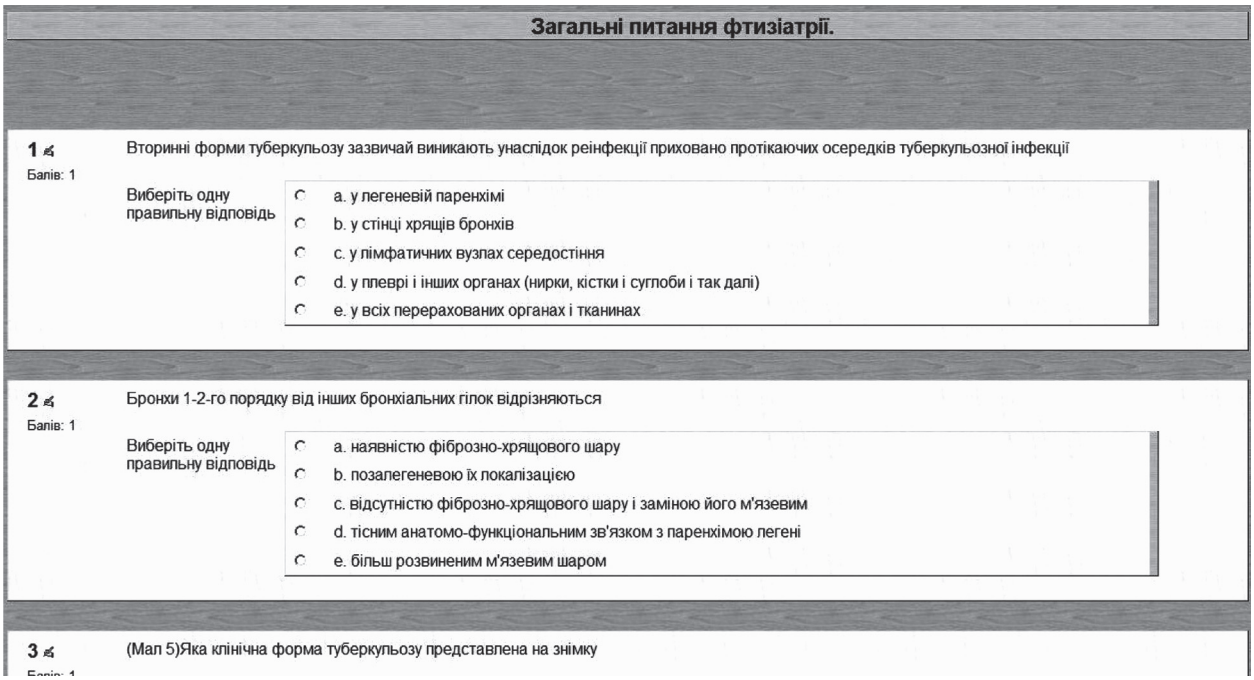

Рис. 2. **Питання тестового контролю знань**

фтизіатрії з питань діагностики, профілактики і лікування. Використовуємо також підручники колег інших вузів України. Лекції для студентів читають українською, англійською і російською мовами із застосуванням мультимедійних технологій. Під час практичних занять і підготовки до них студенти користуються матеріалами Web-сайту університету із доступом до Інтранету та Інтернету.

Результати складання іспитів загалом засвідчують загальну тенденцію щодо скорочення кількості студентів, які не склали хоча б одного модуля, та незадовільних оцінок за курсами. Також спостерігаються кращі результати у студентів бюджетної форми навчання порівняно з тими, які навчаються за рахунок коштів фізичних і юридичних осіб. На старших курсах у студентів обох форм навчання зростає середній бал та вирівнюється успішність.

Список літератури

1. Волосовець О.П. Питання якості освіти в контексті впровадження засад Болонської декларації у вищій медичній школі / Досвід впровадження основних засад Болонського процесу в систему вищої медичної (фармацевтичної) освіти. Матер. наук.-метод. конф. (Тернопіль, 14—15 квітня 2005 р.).— Тернопіль, 2005.— С. 8—16.
2. Грищук Л.А., Городецький В.Є. Медична освіта у Польщі.— Тернопіль: ТДМУ, 2006. — 124 с.
3. Грищук Л.А., Корнага С.І., Кравченко Н.С., П'ятночка І.Т., Савула М.М. Вивчення фтизіатрії в умовах запровадження кредитно-модульної системи // Матер. Всеукр. навч.-наук. конф., присвяченої 55-річчю Тернопільського державного медичного університету імені І.Я. Горбачевського МОЗ України «Впровадження нових технологій за кредитно-модульною системою організації навчального процесу у ВМ(Ф)НЗ III—IV рівнів акредитації» (26—27 квітня 2012 р.). — Тернопіль: Укрмедкнига, 2012.— С. 282.
4. Ковальчук Л.Я. Впровадження новітніх методик і систем навчального процесу в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського // Матер. Всеукр. навч.-наук. конф. «Проблеми інтеграції української медичної освіти у світовий освітній простір» (21—22 травня 2009 р.).— Тернопіль: Укрмедкнига, 2009.— С. 7—9.
5. Ковальчук Л.Я. Впровадження новітніх методик і систем навчального процесу в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського // Медична освіта.— 2009.— № 2.— С. 10—14.
6. Ковальчук Л.Я. Новітні шляхи вдосконалення підготовки фахівців у Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського // Медична освіта.— 2010.— № 2.— С. 27—30.
7. Мисула І.Р., Марценюк В.П., Пашко К.О., Стаханська О.О. Семестрові комплексні тестові іспити — надійний критерій оцінки знань студентів // Медична освіта.— 2010.— № 1.— С. 6—37.
8. Фещенко Ю.Ф., Мельник В.М., Ільницький І.Г. Основи клінічної фтизіатрії: Керівництво для лікарів (у 2 томах).— К.— Львів: Атлас, 2007.— 1168 с. Табл. 79, бібліогр. 116.
9. Фтизіатрія. Програма навчальної дисципліни для студентів вищих медичних закладів освіти III—IV рівня акредитації.— К., 2007.— 17 с.

Л.А. Грищук, И.Т. Пятночка, М.М. Савула, Н.С. Кравченко, С.И. Корнага

Методическое обеспечение изучения фтизиатрии в условиях внедрения кредитно-модульной системы

В статье отражены результаты реализации новейших методик организации учебного процесса в Тернопольском государственном медицинском университете имени И.Я. Горбачевского, в частности на курсе фтизиатрии. По результатам изучения передового международного опыта в учебный процесс внедрен ряд новых методик: методика «Единого дня» обучения; Z-система образования; матрикулы практических навыков; семестровый тестовый контроль; программа дистанционного контроля знаний студентов Moodle.

L.A. Hryshchuk, I.T. Piatnochka, M.M. Savula, N.S. Kravchenko, S.I. Kornaha

Methodological support for the phthisiology classes in the implementation of credit-module system

The article describes the results of the latest techniques implementation into the educational process at the Ternopil State Medical University named after I. Ya Horbachevsky, especially on the phthisiology course. A number of new techniques were implemented into the learning process as a result of the study of international best practices: «Single day» training technique; Z-System; practical skills matriculas; semester test control, Moodle student remote monitoring programme.

Контактна інформація:

Грищук Леонід Андрійович, д. мед. н., проф. кафедри пропедевтики внутрішньої медицини та фтизіатрії
46001, м. Тернопіль, Майдан Волі, 1
Тел. (0352) 52-59-29
E-mail: hrischuk@ukr.net

Стаття надійшла до редакції 26 вересня 2012 р.